

Terveystaloustieteen näkökulma onnistuneeseen implementointiin

Mervi Rantsi, FT, yliopistonlehtori

Itä-Suomen yliopisto

19.2.2025

Terveystaloustieteen tutkimusryhmä

Itä-Suomen yliopisto,
Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos

- Terveystaloustieteen sekä sote-johtamisen perusopinnot avoimessa yliopistossa
- Terveystaloustieteen maisteriohjelma
- Syksyllä 2025 alkaa Taloustieteen kandiohjelma

@UEF Health Economics Research Group

@Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos (UEF)

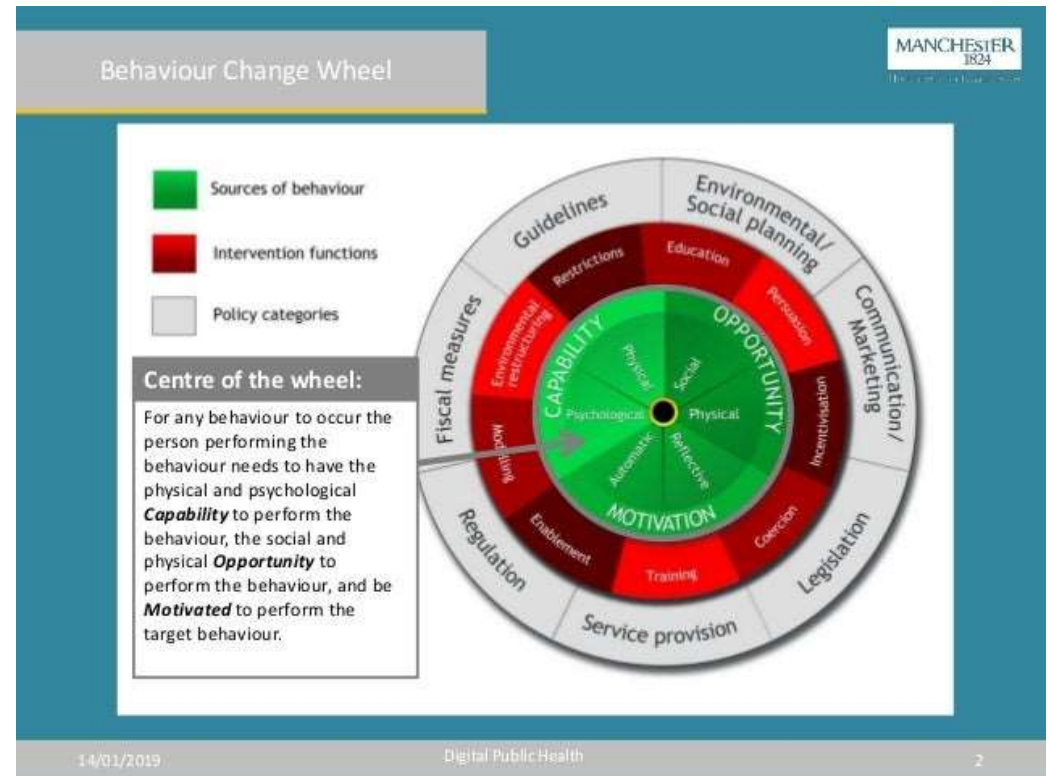
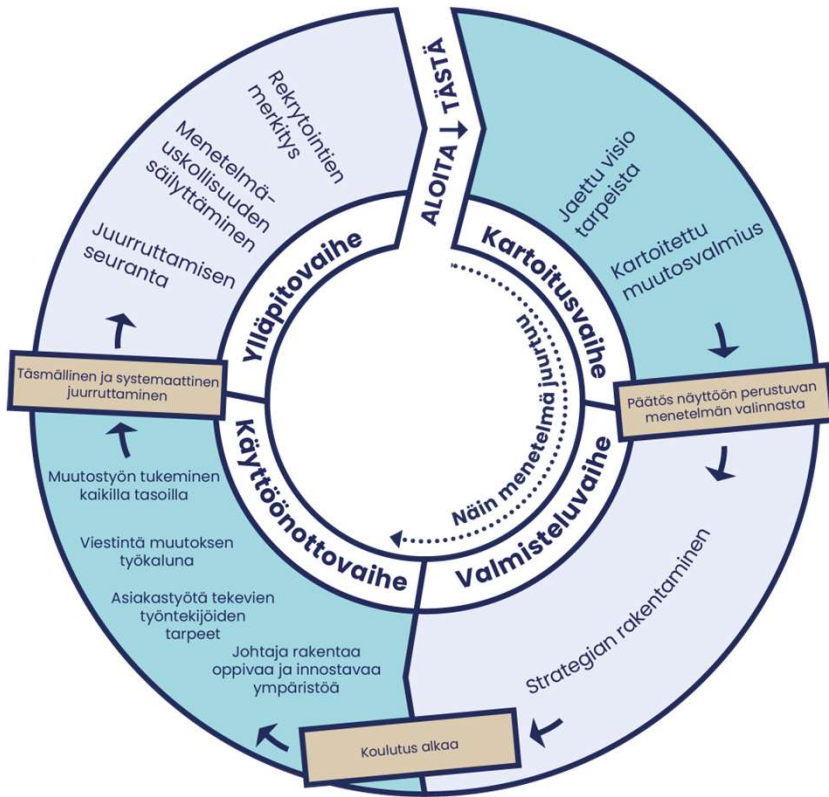

Terveystaloustiede implementaatiotutkimuksen kentällä

- Implementaatiotutkimus on yleistynyt 2000-luvulla
- Terveystaloustieteen alan ja implementaatiotutkijoiden välinen yhteistyö on lisääntynyt vasta 2020-luvulla
- Kustannusvaikuttavien **menetelmien implementointi vaatii resursseja** ja lisää tutkimusta tästä näkökulmasta on kaivattu
  - Terveystaloustieteen alalla ollaan kiinnostuneita menetelmien kausaalivaikutuksista kustannuksiin ja hyvinvointiin (terveyteen)
  - Implementaatiotutkimuksessa paljon laadullista tutkimusta prosessin tekijöihin liittyen, sekä teoreettisia malleja sekä viitekehyksiä

Implementaatioprosessi

Implementoinnin kustannusvaikuttavuus

- **Taloudellisten tekijöiden merkitys implementaatioprosessissa** on tunnistettu viimeaikaisissa tutkimuksissa.
- Ymmärtämällä eri implementointistrategioihin liittyvät mahdolliset kustannukset ja hyödyt, päätöksentekijät voivat tehdä tietoon perustuvia valintoja **rajallisten resurssien tehokkaasta jakamisesta myös eri implementointistrategioiden välillä.**

Menetelmän kustannusvaikuttavuus vs. implementointistrategian kustannusvaikuttavuus

- Menetelmä vastaa kysymykseen **"mitä"**
  - esim. vaikuttava terapia
- Implementointistrategia vastaa kysymykseen **"kuinka" / "miten"**
  - esim. muutosta tukeva toiminta, kuten koulutus, tiedon levittäminen

			Implementaatio	
			Kustannusvaikuttava	
			Kyllä	Ei
Menetelmä	Kustannusvaikuttava	Kyllä	Kustannusvaikuttava	Epävarmuus
		Ei	Epävarmuus	Ei

Implementointistrategiat tukemassa prosessia

- Implementointistrategiat ovat keinoja tukea näyttöön perustuvan tiedon käyttöönottoa
  - Yksittäisiä strategioita tai yhdistelmiä
- Waltz ym. (2015) luokittelu
  - 1) arviointiin perustuvat strategiat
  - 2) interaktiiviset strategiat
  - 3) adaptoinnin tuki
  - 4) osapuolten välisen yhteistyön vahvistaminen
  - 5) koulutus
  - 6) tukitoimet henkilöstölle
  - 7) kuluttajien kouluttaminen
  - 8) taloudelliset kannustimet ja
  - 9) infrastruktuurin muutokset

Implementointistrategioiden kustannusvaikuttavuus

- Implementointistrategioiden (kustannus)vaikuttavuuden on havaittu olevan kontekstisidonnaista eikä selkeää synteesiä ole pystytty muodostamaan
  - Implementointistrategioiden kustannusvaikuttavuustiedon yleistettävyys on haastavaa
- Implementointistrategiassa olennaista on sen suunnitelmallisuus
  - Mitkä on tavoitteet
    - **tunne kontekstisi** -> esim. mitä estäviä ja edistäviä tekijöitä on havaittu
  - Tavoitteiden toteutumisen mittaaminen
  - Seuranta

Implementointistrategioiden taloudellinen arviointi

- Tavoiteltavaa olisi implementoinnin kustannusvaikuttavuuden sekä prosessin samanaikainen arviointi
  - "Miten?" huomioitava tutkimuksessa
  - Ei kliininen ympäristö, harvoin RCT-asetelmaa
  - Vaikuttavuuden lisäksi muut mittarit (prosessin eri vaiheet ja tasot)
  - Monimenetelmällinen lähestymistapa, lähellä kompleksien interventioiden arviointia (complex interventions)
    - Epävarmuustekijöiden huomioiminen
  - Kenen näkökulmasta (erityisesti kustannukset)

➤ Kausaaliketju

Implementaation kustannukset laajemmin

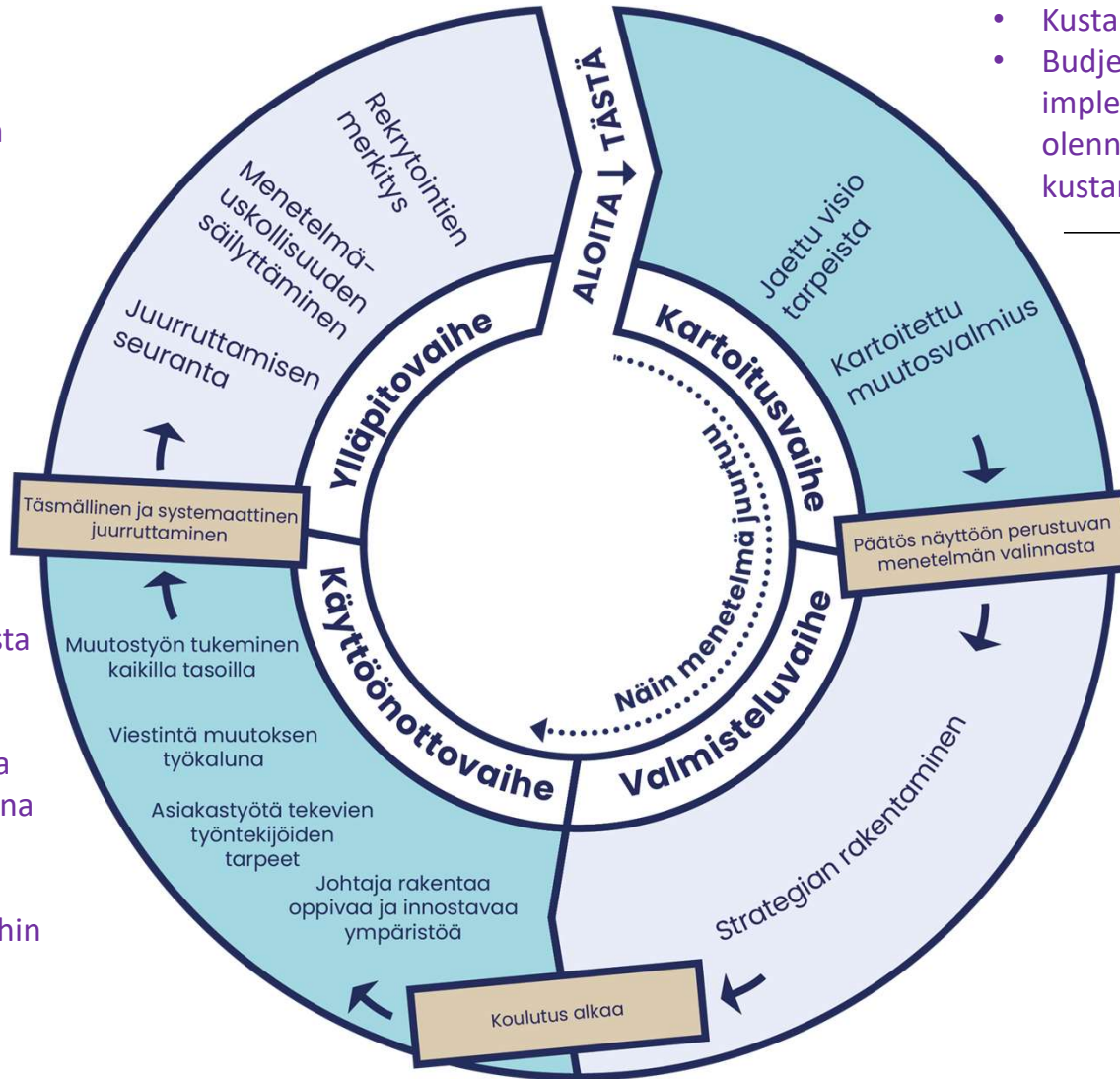
Intervention kustannukset	Palvelujen käytön kustannukset	Implementointikustannukset
<ul style="list-style-type: none"> • Vastaavat siihen, mitä implementoidaan • Menetelmän kehittämisen ja käytön kustannukset	<ul style="list-style-type: none"> • Tarkastelu hyvinvointialueen näkökulmasta • Syntyvät välillisesti, kun uusi menetelmä implementoidaan • Tärkeää huomioida, että palvelujen käytön muutokset voivat johtua myös muista samanaikaisesti muuttuvista tekijöistä	<ul style="list-style-type: none"> • Voivat vaihdella riippuen organisaatiosta ja implementoitavasta menetelmästä • Yleisimmät implementointikustannusluokat ovat henkilöstöresurssit, implementoinnin tuki, hankinnat ja ylläpitokustannukset sekä materiaalikustannukset

Implementointikustannuksia organisaatiotasolla

- **Henkilöstöresurssit:** kuinka monta henkilöä koulutetaan menetelmän käyttöön organisaatiotasolla, menetelmän käyttöön tarvittavat henkilöstöresurssit, mikä on näiden henkilöiden koulutukseen kuuluva työaika ja ajankäytön kustannus.
- **Implementoinnin tuki:** ulkopuolisen kouluttajan palkkiot tai henkilöstön matkakustannukset koulutukseen
- **Hankinnat ja ylläpitokustannukset:** varusteet, tilat, ja teknologiset ratkaisut ja ohjelmat sekä näiden mahdolliset päivitykset ja integraatiot toisten ohjelmien kanssa.
- **Materiaalikustannukset:** millaista materiaalia jaetaan eri kohderyhmille sekä näistä materiaaleista syntyvät kustannukset.

- Kustannusten näkyväksi tekeminen
- Vaihtoehtoiskustannusten huomioiminen kartoitus-, valmistelu- ja käyttöönottovaiheiseen käytetyille resursseille
- Vähähyötyisten menetelmien ja käytäntöjen karsiminen

- Kustannusvaikuttava menetelmä
- Budjetin laadinta (huomioidaan implementoinnin näkökulmasta olennaiset tekijät ja kustannukset)

Implementointistrategian toteutukseen tarvittavien resurssien huomiointi auttaa organisaatiota tunnistamaan ja hallitsemaan mahdollisia riskejä.

- Implementointikustannuksista viestiminen
- Tietoon pohjautuva implementoinnin seuranta ja arviointi (jatkuvana prosessina myös ylläpitovaiheessa)
- Seurataan menetelmän kustannuksia suhteessa muihin implementointiprosessin tekijöihin

- Implementointistrategian valinta (perehtyminen tutkimustietoon eri strategioiden kustannusvaikuttavuudesta)
- Tavoitteiden asettaminen
- Resurssien tarpeen suunnittelu ja huomioiminen
- Huomioidaan tiedon levittämisen keinot, jotka eivät synnytä suoria kustannuksia

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Kiitos!

uef.fi

Lähteitä

Gold, H., ym. (2022). Cost data in implementation science: categories and approaches to costing. Implementation Science (2022) 17:11

<https://doi.org/10.1186/s13012-021-01172-6>

Kouvonen, P. (2023) Implementointiopas. [Implementointiopas – Itla](#)

Rantsi, M. (2023). Health economic evaluation of implementation strategies for reducing inappropriate medication use in older people with dementia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-5059-8>

Wagner T, Yoon J, Jacobs JC, So A, Kilbourne AM, Yu W, and Goodrich DE. Estimating Costs of an Implementation Intervention. Medical decision making 2020. DOI: 10.1177/0272989X20960455

Waltz, T. J., ym. (2015). Use of concept mapping to characterize relationships among implementation strategies and assess their feasibility and importance: Results from the Expert Recommendations for Implementing Change (ERIC) study. Implementation Science, 10(1), 109. <https://doi.org/10.1186/s13012-015-0295-0>